

קבלת שבת

שנה חמש עשרה - עלון שבועי ■ מופץ ב-15,000 עותקים בארץ ובעולם

ביערתא דשמיא, נ' בטבת התשפ"א, זאת החנוכה
העלון טעון גניזה ■ אין לקרוא בשעת התפילה!

ניתן לקבל את העלון במייל KSHABAT@INN.CO.IL
הערות והארות, תרומות ובקשות להפצת העלון יתקבלו
בברכה בטל': 052-7620219

פרשת מקץ

וְהָיָה שֵׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן (מא, ג).

סיפר אחד ממקורבי מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א: באחד הימים ראיתיו כרונ על גבי מכתב ומצחו חרוש קמטים.

הרגעיים נקפו. אחרי דקות ארוכות הושיט לי את המכתב, ואמר: 'קרא'.
בכתב ילדותי גדול נכתב בראש העמוד: 'לכבוד הרב קניבסקי שלום'.

'למדנו בחיידר בפרשת מקץ, שפרעה חלם והנה שבע פרות עולות מן היאור, ושבע פרות עולות אחריהן. שאלתי את המלמד למה כתוב אחריהן בנו"ן סופית ולא במ"ם סופית והוא לא ידע מה לענות, אז לכן אני שואל את הרב'.
על החתום: 'מושיי כהן, כתה ב', תלמוד תורה תשב"ר'.

'אני יכול להסביר לו זאת ע"פ כללי הדקדוק', אמר מרן שליט"א בחיור, 'אבל הרי הוא ילד קטן ומסתמא לא יבין'.

'נו, אז שורב לא יענה לו כלום וזהו', הצעת.

אך מרן הבהיר לי: 'כל מה שאני טורח לענות כל יום למכתבים הרבים בלימוד, הוא כדי לתת חיזוק לכותבים. איני יודע אם לכל מקבלי התשובות יש מזה חיזוק, אבל לילד קטן כזה - ודאי ודאי שיהיה לו חיזוק מכך שיתייחסו לשאלתו'.

עוד דקות ארוכות חלפו, עד שמרן שליט"א נטל את עטו וכתב בבת-שחוק את התשובה הבאה, תשובה שאותה קיווה שהילד יבין: 'פרעה היה במצרים, הוא לא ידע עברית... (תורת חיים)

וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרַעֲהַ לְאָמֹר בְּלִעְדֵי אֲלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲהַ (מא, טז).

צריך להבין את תיבת 'שלום' שהוסיף יוסף, שהרי לכאורה די אם היה אומר 'אלוקים יענה את פרעה'.

ועוד הקשו רבים מהמפרשים, מדוע יוסף מייעץ לפרעה כהמשך הפתרון שעליו לאגרו תבואה וכו', וכי פרעה מינהו ליועץ?

והנה חז"ל מספרים (ב"ר פט, ו) שחרטומי פרעה פתרו את החלום ואמרו לו 'שבע בנות אתה מוליד, שבע בנות אתה קובר', וכן 'שבע מלכויות אתה כובש שבע מלכויות מורדות בך', ודבריהם לא נכנסו באזני פרעה. ונראה בטעם הדבר שפרעה לא שמע אליהם ע"פ מה שאמרו חז"ל (ברכות נו): שהרואה נהר בחלום יצפה לשלום, ופרעה הרי חלם שהוא 'עומד על שפת היאור' - שהוא כעין נהר, ועל כן הפתרון אינו יכול להיות שימותו לו בנות או שימרדו בו, אלא חלום של שלום.

משום כך אמר לו יוסף: 'אלוקים יענה את שלום פרעה' - הקב"ה רמז לך בחלומך דבר של שלום, אך מאחר והפתרון הוא שתהיינה שבע שנות רעב - כיצד יהיה שלום, הרי אמרו חכמינו (ב"מ נט.) ש"אין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה", וכל שכן שתהא מריבה בתוך מדינה שלימה!

לפיכך יען יוסף שפרעה יאגרו תבואה בשנות השובע, וכך בשנות הרעב לא תהא מריבה במצרים (וכמסופר בגמ' (ב"ב טו.) שרבא ביקש מאנשי מחוזא שיסייעו זה לזה בפרנסה כדי שיהיה שלום במלכות), ובכך בא הפתרון אל שלמותו. ונמצא שהייעוץ של יוסף הוא חלק מחלקי הפתרון!

וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַ שֵׁם יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנִחַ (מא, מה).

לאיזה צורך מספרת לנו התורה דבר זה? איזו תועלת תצמח לנו מן הידיעה שפרעה כינה את יוסף בשם 'צפנת פענח'? מה גם שהתורה עצמה אינה משתמשת בשם זה כלל! אף זאת עלינו לדעת - מבאר הגאון רבי אלכסנדר זושא אלישיבין, בספרו 'אלף המגן' (גאון ודרשן מופלא, שימש ברבנות ברוסיה ובסוף ימיו בתל-אביב) - כי רק בזכות שם זה שהעניק לו פרעה, יכלו המאורעות שתחילתן במכירת יוסף להשתלשל באופן הרצוי, עד להתודעות יוסף לאחיו וירידת יעקב אבינו למצרים. יד ההשגחה העליונה היא שגרמה לפרעה לשנות את שמו של יוסף ל'צפנת פענח', כפי שיוסבר מיד:

שערו בנפשכם: בני יעקב מגיעים למצרים לשבור בר, וכאשר הם מתעניינים לדעת מיהו האחראי הממלכתי על אסמי התבואה של פרעה, היו המצרים מספרים להם כי המדובר באדם ששמו יוסף. הלא מיד היו האחים נדרכים ומשתוממים: הכיצד זה נקרא איש מצרי בשם עברי שכזה, וכן רגע היו מבינים: הלא זהו יוסף שלנו, אחינו האבוד!

ובפרט לאחר מסכת האירועים הפתלתלה, במהלכה 'האשימם' אותו יוסף בריגול, והתעניין לדעת כל פרט אודות אביהם ואחיהם הקטן, וידע לומר מיהו הגדול ולאילו אחים יש אם משותפת, כביכול 'מנחש' הוא כל זאת בגביעו, והכסף ש'צמח' לפתע באמתחותיהם... היש מי שלא היה מבין מיד מיהו 'יוסף' זה?!

לא כך רצתה ההשגחה העליונה שיתגלגלו העניינים. צריך היה לחלוף עוד פרק זמן ועוד סדרת אירועים ודיבורים, עד שהאחים ישמעו את הבשורה 'אני יוסף!'

ולכן סיבב הקב"ה שפרעה ישנה את שמו, לכל יישמע השם 'יוסף' בכל ארץ מצרים, הם מלהזכיר! לשם כך, נתן הקב"ה בליבו של פרעה שחשש פן תרגו הארץ על המלכותו של אסיר יהודי שזה עתה יצא מבית האסורים, ועוד לאחר 'השם הרע' שהוציאה לו אשת פוטיפר... ועל כן נקט פרעה בצעד חכם: הוא נתן לו אסנת בת פוטיפרע לאשה, ומעתה היה בטוח שכל מי שיהיין להוציא מפיו בגנותו של יוסף, יושלך לכלא ושם ידאג פוטיפר, אדון בית הסוהר, לשים קץ חייו של מי שהכפיש את שם חתנו היקר...

וגם לשם החדש, 'צפנת פענח', יש מסר ברור לכל מי מהמון העם שיתהה בקול מלגלג: איככה זה יצא לפתע אותו נער משרת שהושלך לכלא מביא עמיקתא לאיגרא רמה, עד כדי הצהרת 'אין חכם ובנון כמוך' מפי המלך? היכן הסתתרה חכמתו כל השנים הללו, ומדוע לא נודע בשערים בתבונתו המופלגת?

ותשובת פרעה טמונה היתה - בשם שהגה למשנהו החדש: 'צפנת פענח'!

שהרי בהסטוריה האנושית ידוע על חכמי לב שונים שהסתירו בעקשנות את חוכמתם מעיני העולם, עד שלרגל מקרה כלשהו נודעו לפתע לתהילה וקנו להם שם עולם, ומי לנו גדול מאברהם, שהיה אב המון גויים, אך עד הגיעו לגיל שבעים שנים ישב בחרון דרכו נסתרה מאיתנו, המצרים, ולפתע פתאום: 'ואגדלה שמך, ונברכך בו כל משפחות האדמה'!

- וכך גם יוסף, שעד כה היה 'צפנת', ועתה הגיע שעתו להיות 'פענח'!

ותתקיים גזירת עליון בברית בין הבתרים! כדי שיתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, (ושלל לא יחסר)

וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ (מג, לד).

מפרש רש"י: "מיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין ואותו היום שתו".

שואל המהר"ל מפראג בספרו 'גור אריה':

מדוע עתה שתו, לאחר שלא שתו מאז מכירת יוסף? ודוחק לומר כי מפני כבוד המלכות שתו, כי אדרבה לאחר שסיפרו על מות אחיהם היה להם לומר שהם באבל על אחיהם ולכן פורשים הם מן היין.

ויש לפרש, כי האחים תמחו על הנהגת יוסף עמם: אתמול חשד אותם כ'מרגלים', והיום שותה עמם יין? על כן חשבו כי כוונתו להערים עליהם, ובאמת עדיין חושד הוא כי מרגלים הם, ודוקא בשל כך רוצה הוא להשקותם יין ולשכרם, ואז 'נכנס יין יצא סוד' (עירובין סה.) ויתפוס אותם בדיבורם. ואם יסרבו לשתות, הרי הדבר רק יחזק את חשדו כי מרגלים הם ולכן הם חוששים לשתות פן ייחשף סודם, לכן החליטו לשתות עמו ובכך להוכיח לו שאין להם דבר להסתיר, ואז יסורו כל חשדותיו, לפיכך 'וישתו וישכרו עמו'.

הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים (מג, ד).

מובא ב'ליקוט שמעוני' (ק): "כמה דאת אמר ר' רחוק יהיה ביניכם ובינו כאלפים אמה' (יהושע ג, ד). אמר: אם יתרחקו מן העיר אפילו מיל אחד [אלפיים אמה] - אין כל בריה יכולה להחזירין!".

וצריך להבין היטב, מדוע דוקא אלפיים אמה הם המפרידים בין היכולת לתופסם ובין אי היכולת.

ביאר זאת הגאון רבי העשיל מקראקא זצ"ל, בספרו 'חונת התורה': דהנה, מהשוואת המדרש (בראשית רבה, צב, ד) בין הפסוק 'טבוט טבח והכן' לפסוק 'והכינו את אשר יביאו' מבואר שהיה זה ביום שישי, יום ההכנה לשבת, וממילא משמע שגם במצרים שמר יוסף את השבת. ונמצא שהיום שאחי יוסף יצאו מן העיר היה בשבת בבוקר. ולכאורה, יש לתמוה כיצד חיללו את השבת ויצאו מתחום שבת?

אמנם רש"י לעיל (מב, א) פירש את דברי יעקב לבניו "למה תתראו... רדו שמה", בשתי פנים: "למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ומפי אחרים שמעתי שהוא לשון כחישה, למה תהיו כחושים ברעב". ולפירושו השני נוכל להבין מדוע האחים חיללו שבת, הואיל ובני משפחתם שבכוננו היו כחוש רעב ובסכנת נפשות ופיקוח נפש דוחה שבת.

אך יוסף שלא ידע איש רעב יש בביתם תבואה אם לאו, שלח את אנשי ביתו לרדוף אחרי אחיו, מפני שתהא אולי אחיו מערימים עליו ולא יצאו מתחום שבת, אלא עשו עצמם יוצאים מן העיר כדי שלא יהיו במחיצתו של 'צפנת פענח' שדיבר אתם קשות.

על כן אמר לאשר על ביתו: "אם יתרחקו מן העיר אפילו מיל אחד [-תחום שבת] אין כל בריה יכולה להחזירין", מפני שאם הם יצאו מתחום שבת ודאי שבני ביתם בסכנת נפשות, ואין לכם רשות ואף לא תהיה לכם יכולת לתפוס אותם...

יש לקרוא את החסויות לאחר השבת

הסניף מ'חזקים לחמ"י קופ"ח
בדיקת עיניים מקצועית
ע"י אופטמטריסט
עם מכשור חדיש ומתקדם
הסניף המחודש והמורחב באלעד:
רח' רשב"י 21 (מול בחלת יצחק) טל: 03-9092280

280 U
U-OPTIC

ייעוץ משכנתאות
דוד ישר
* תכנון משכנתא חדשה * מחזור
* משכנתא קיימת * ייעוץ ראשוני חינם!
* חיסכון מובטח! * ליווי מלא!
058-7699466

ספרים בבית =
לומדים גם בבית!
שי"ם, טור שו"ע, רמב"ם וכו'
במחירים הזולים בארץ
(טלסם בלבד)
מתחרה בכל הצעת מחיר.
מעטותים לכל הארץ.
052-7176882

המרת מט"ח
הזילוף קלוז'בר
פורם את כל סוגי השמורות בעולם
בעמלות ללא תחרות
איתנו יתודה תושי"א 33
050-6379544

שמי בצלאל אני משמש בתפקיד מסוים במוסד שיש לו קשר להרבצת תורה. ובין עיסוקי השונים במוסד נסעתי מספר פעמים למדינה אירופית כדי לאסוף כסף עבור לומדי התורה בעירנו. זה לא סוד, שאנשים רבים וטובים נהנים לתרום לבתי תמחוי, לארגוני רפואה ולמוסדות חסד, אבל להזקקת אברכים? פה כבר הית' שוקלת חצי טון עד שהיא מתמרנת איכשהו לכיס.

תכל'ס, היתה עמי רשימת כתובות של יהודים טובים, ביניהם כמה גברים שהכרתי. את חלקם פקדתי בעבר והצלחתי להביא מהם סכום נאה למדי. בין רשימת הגבירים התנוסס שמו של גביר ירא שמים ויקר מאוד, אשר לפני מספר שנים קיבל אותי במאור פנים ותרם לנו סכום מכובד מאוד. שמו התנוסס בראש הרשימה, מה שגרם לי נחת והרבה ביטחון עצמי, שאחזור מהח"ל עם הישג מכובד. הנ"ל בוודאי לא ישיב פני ריקם.

הפעם, נסיעתי היתה למען משימה שונה לחלוטין. עקב אסון במשפחה מסוימת, קיבלנו לאומנה יתומה בת שלוש. היא גדלה בביתנו כבת בכורה, ולאחריה נולדו עוד בניגים ובנות. היא התחנכה למופת והגיעה לפירוקה ולרש - כלומר אני - אין כל. נחלצתי חושים לממן את חתונתה, ביגוד, הנעלה, אולם, תזמורת, שכירות דירה, וכשטיים ועוד כהנה וכהנה הצאות, וכל זה מכסף שלא היה לי... אבל הקב"ה הוא אבי יתומים, ואני בסך הכל שליח קטן שלו לעשות השתדלות שהכל יסתדר, והבחורה תזכה לבנות בית נאמן בישראל.

נחתתי בעיר הבירה האירופית, ברקע חורף מושלג, אבל ליבי שופע אופטימיות. נהג המונית שגייסתי היה חביב למדי, והתחלנו לנוע מוילה לווילה, מרחוב

לרחוב, משכונה לשכונה. ולצערי אותם תורמים שנתנו לי פעם מאה או חמש מאות דולר הפעם נתנו רק עשר או עשרים יורו, חלקם נעלמו לחלוטין, חלקם התחמקו, ובקיצור, אחרי שבוע אני בקושי מגרד חמש מאות יורו, ויוצא בגירעון גדול מהסיפור הזה.

אלא מה, היתה בי נחמה אחת קטנה, הגביר הגדול. אחרי כל כישלון ואכזבה תגיע ישועה, ניחמת את עצמי. לא גורא, גביר פלוני ייתן בעין יפה, הוא לבטח לא ישיב פני ריקם. בכל זאת הכנסת כלה יתומה לחופה זה נוגע ללב, זה פותח את הכיס והלב.

היה זה יום לפני טיסתי לארץ, הזמנתי את נהג המונית שלי, וליכי מלא תקווה לצאת מכאן מדושן למרות התרומות הדלות עד כה. רק הגביר יכול. לפתע גאה בי זעם על עצמי, סוג של אכזבה עצמית מעבודת השם שלי, מן האמונה שיש בה קטנות מוחין, והרבה סדקים. "ארור הגבר אשר יבטח באדם", ריבונו של עולם, נזפתי בעצמי, בצלאל, איך אתה לא מתבייש לתלות מבטחך בבשר ודם? "אל תבטחו בנדיבים" - ואני כבר יותר משבוע תולה תקוות ביהודי טוב ויקר, אבל אני, הנסיך, בנו של מלך העולם, משליך היבי על מי? על בן אדם שאין לו תשועה. וכדי לחזק את עצמי מיד באותן שניות נדרתי, זהו, עד כאן! אני לא נעצם לגביר, ויורד מן ההשתדלות הזאת. הקב"ה יעשה הטוב בעיניו. אני הקטן, משיל ומנטרל את מבטחי בבני אנוש.

למחרת נחתתי בישראל, הסתרתי מאשתי את הישגי העלוב ושידרתי עסקים כרגיל. עוד חודש חתונה, ואנה אני בא. באותו לילה מתקשר אלי ידיד טוב, עסקן חשוב מעיר סמוכה, ומתעניין. "נו בצלאל, איך עלה מבצע ההתרמה שלך? עניתי תשובה מתחמקת,

תכל'ס עם כמה חזרת? מלמלתי משהו. רגע, רגע, תגיד לי, האם נכנסת לביתו של הגביר, זה שנתן לך בעבר סכום גדול? לא הצלחתי להגיע אליו. תירצתי תירוח קלוש. וואו חבל, זה בן אדם לארג', היית חייב לעשות הכל כדי לפגוש אותו". סיכום השיחה הסתיימה כשבפי טעם מריר, אולי בכל זאת הייתי מתאמץ קצת, ודוחה את הנדר המטופש הזה. אבל שוב חזרה אלי ההכרה, אתה פגום באמונה. כעסתי על עצמי.

כעבור שעה, אותו ידיד חוזר אליי נרגש עד השמיים. "תן לי בבקשה את מספר חשבון הבנק שלך, דחוף". נתתי לו, וההוא מקצר: "אחזור אליך מאוחר יותר". הידיד לא חזר אלי, אבל כעבור יומיים מתקשרים אלי מהבנק לדווח שסכום של שלוש אלף יורו נכנס לחשבוני. הזעתי מהתרגשות וטלפנתי לידידי העסקן. ציטוט מהעדכון שלו. "לא תאמין. עשר דקות אחרי ששוחחנו, התקשר אלי בנו של הגביר והתעניין בנושא אחר לגמרי, ושתבין. הסיכוי שהוא יחפש דווקא אותי דומה לסיכוי להקים את החומה שתפריד בין ארה"ב למקסיקו. בסוף השיחה שאלתיו "מדוע לא תרמתם לבצלאל, הוא אסף תרומות למען כלה יתומה". הבן שמעע עליך בעבר, טען שלא הגעת למשרדי אביו, והוא יודע זאת כמי שאחראי על תרומות המשפחה. אבל הוא ישמח מאוד לקבל את חשבון הבנק שלך כדי לעזור בחתונה. נו, כמה הוא נתן?"

ב"ה הכסף הזה הסיפק לה-כ-ל, ועוד נשאר להם חיסכון מכובד לרכישת דירה בעתיד.

"ברוך הגבר אשר יבטח בה'."

(בך בטחנו - מאת ר' צבי נקר)

פינה לחנוכה
בנייה הלכה ואגדה

לברך בהדלקה פעמיים 'שהחיינו' - היתכן?

בלילה א' של חנוכה, מברכים גם ברכת 'שהחיינו' בנוסף לב' הברכות. והנה, יש לדון באדם שקונה מנורה חדשה ומפוארת, האם יברך על קנייתה 'שהחיינו', ומתי. ולכאורה, בברכה של היללה הראשון על ההדלקה, הוא פוטר גם את ההשתמשות הראשונה.

בספר 'מטה משה' (סי' תתקפ"ט) לרבי משה מט מפרעמסלא, תלמיד מובהק למהרש"ל, העיד על רבו שהשתדל לקנות 'שרגות (=גרוה) קטנות' של כסף, ובכך גרם לעצמו חיוב ברכת שהחיינו גם בלילה השני. וזה לשון המטה משה: 'כשהייתי שואב מים ממעיני השונע ... מורי הגאון ז"ל, ראיתי שקנה לו שרגות (ביצים) קטנים של כסף, ובליל שני התחיל להדליק בה, וביקר 'להדליק' ופעם ניסים 'ושהחיינו' (הובא באחרונים שלאחריו: בגדי ישע [תרעג, ג], אליה רבה [סקט"ו] ועוד).

וביאר המטה משה בטעמו, רצצה המהרש"ל להסדיר את 'שהחיינו' עם עשיית המצוה, ולא לברך בשעת הקניה (כדעת הרא"ש ובנו הטור [סי' רכג] ע"פ דינא דגמרא [ברכות נד]). כמו שבליל מברכים שהחיינו דלולב עם הנטילה, ושהחיינו דסוכה עם קידוש היום. ע"כ. והובאו דבריו בשיירי כנה"ג [הגה"ט, ד], אליה רבה (טו) ועוד.

מדבריו עולה חידוש גדול, שרצונו להוסיף פעם נוספת ברכת שהחיינו גבר על הענין של להתנאות לפניו בלילה הראשון.

ואולי, לתמיהה זו התכוון רבי אהרן הכהן [ב' בעל החוות יאיר', בחיבורו 'מקור חיים' (סי' תרעג), שכתב על דברים אלו של המהרש"ל: 'צריך לי עיון בו', ולא ביאר כוונתו. גם הפרי מגדים (שם, א"א סק"ב) הכריע שאין לנהוג כהמהרש"ל מב' טעמים: האחד, שהמהרש"ל "עשה כן לחיוב מצוה, מכל מקום צריך עיון אם יש לנו לעשות כן דלא מיחזי כיוהרא, ושאינו אדוני חש"ל ז"ל. ועוד, שהרואה אומר מברך זמן (גם) בליל ב'".

על חשבון השני של הפרמ"ג, הקשה בספר 'ענפי משה' (תליוה), הובא באליבא דהלכתא גליון צ"ט, דבשו"ע (תרעו, א) כתב, שאדם שלא בירך שהחיינו בלילה הראשון, יברך בלילה השני או כשיזכור (וע"ש במ"ב). ואי נימא כחששו של הפרמ"ג שהרואה יאמר שמברך זמן גם בלילה השני, מאי שנא שבשכח לברך מתירין לו לברך בלילה השני, ולא חיישין לטעותו של הרואה (ואם נאמר שהחשש הוא מצד בני ביתו של המברך, שבשכח יודעים הם שלא בירך, אך בדין המהרש"ל שמעו שכבר בירך, יאמר להם שמברך על המנורה ולא על ההדלקה]. וצ"ע.

ועיין למרן הגר"ע יוסף זצ"ל בספרו 'חזון עובדיה' (חנוכה, עמ' קכח), שכתב להוכיח שברכת שהחיינו בליל הב' תיחשב להפסק, ולכן ראוי לברך שהחיינו בעת הקניה, ואם לא בירך, יביא את החנוכה החדשה בליל הא', וכשמברך שהחיינו על ההדלקה יכוין לפוטרה, ע"ש וד"ק. וכ"כ בשו"ת פקודת אלעזר (פן טוב, סי' ט). וכן הביא בהליכות שלמה (תוכה, פט"ז סי' נב) ודבר הלכה' סק"ד) מהגר"ש' אוערבראך זצ"ל, שאין המנהג בזה כהמהרש"ל (והסיק כחצו"ע). ומצינו כמה ביאורים מדוע מכלול לא יתחשב 'שהחיינו' בליל ב' להפסק:

- א. בשו"ת אמרי כהן (לרבי יחיאל מאיר האללנדער זצ"ל, נפטר בשנת התש"ב), ביאר, שסבירא ליה להמהרש"ל כביאור הרמב"ם, שחננו בכה' ואז היה הנס של הניצחון, ובליל כ"ו היה הנס של השמון וגם בו ראוי לברך שהחיינו, ולכן השתדל לברך בליל שני של חנוכה שהחיינו [וכ"כ הפרי"ח ליישב קו' הב' מדוע תקנו ח' ימים, הרי הנס היה ז' ימים]. וסיים, שכן משמע מהפרי מגדים (תרעג, א"א, ב) ע"ש. וכ"כ בספר מקראי קודש (חנוכה, סי' ב הערה 4 ע"ש שדן בזה).
- ב. בשלמי תודה (לגר"צ פלמן זצ"ל, חנוכה סי' ט אות ז) ביאר, שאולי, כיון שעל המנורה

משולחנו של העורך

שמדליק בה הוא מברך את שהחיינו, ממילא שייך זה למצות היום ואינו הפסק. והוסיף, שיתכן ומאחר ובתחילת השימוש הוא צריך לברך, אם לא בירך בשעת הקנין, וההדלקה היא תחילת השימוש, אין זה הפסק [ודימה זאת לפסק השו"ע בהל' ציצית (סי' כב)].

ג. עוד הביא בשם מרן הטייפילער זצ"ל שביאר, שהגם שלא תיקנו חז"ל לברך בכל יום מימי החנוכה שהחיינו (וכמו שפירש"י [שבת כג. ד"ה כל יומין]), מ"מ כיון שיש בו חילוק ימים ובכל יום הוא כיום טוב, וכמו שכ' התוס' בתענית (כה): שזה הטעם שגומרים בחנוכה את ההלל בכל יום יותר משמונת ימי הפסח, משום שבכל הח' ימים היה הנס מתגדל וכל יום נחשב ליו"ט, א"כ דומה לליל שני של ר"ה שמבואר בשו"ע שאומר שהחיינו בקידוש בליל שני אף אם אין לו בגד חדש או פרי חדש, וע"ש במשנ"ב (סק"ה) הטעם שאף שקדושה אחת היא, מ"מ שני ימים הם, וא"כ בנידו"ד כיון שימים נפרדים הם יש שייכות לשהחיינו גם לענין ימי החנוכה, רק שלא תיקנו לברך בכל יום וכדפירש רש"י, אבל מ"מ כשבירך אין זה נחשב להפסק כיון שזה שייך שפיר לחנוכה.

אך עיין בחצו"ע (שם) שחלק על הדימוי מדין הקידוש בליל ב' של ר"ה, וחילק, שגם אם בר"ה מברך גם בלילה השני, מיהו י"ל שבנידונו נחשב להפסק (ולא ביאר מדוע).

[וע"ש בשו"ת משנת יוסף (ליגרמן, ח"ז סי' קכט) שהוסיף לברא ע"פ דברי הכת"ס (שו"ת, סי' נו), ובחצו"ע (בס"ד) רמז לכת"ס ופליג עליו].

ומכל מקום, משמע מהמטה משה שההידור הוא שגם הבזיכים עצמם יהיו של כסף, ולא רק שהמנורה מכסף אך הכוסיות מזכוכית וכד'. וכע"ז כ' בשו"ת תשובות והנהגות (ה"ג סי' ריח), שטוב להחמיר בזה היכא דאפשר, ע"ש [אך לך זה בצניעות שהאש גלויה תמיד, אבל בפתי-לף שהאש שוקעת עם ירידת הפתילה וכבר אינה נראית, בודאי שסוכית מזכוכית עדיפה].

אך עיין בהליכות שלמה (פט"ו, ארוחת הלכה, 17), שהמדליק בכוסית זכוכית במנורה של כסף, דינו כמדליק בכלי כסף, דכיון שאין הכוסיות עשויים לעמוד בתוך עצמם אלא בתוך המנורה, בטלים הם לגבי המנורה, ושכן משמע ממסכת כלים (פכ"ז משנה ז), וכ"כ בשו"ת שבת הלוי (ה"ח סי' קנז), ובשלמי תודה (סי' ט), וכן דעת הגר"ן קרליץ זצ"ל ועוד.

ובאור לציון (ח"ד, קמ ז) הוסיף, שמאחר ועיקר המנורה של כסף, זהו מה שנראה לפנינו, הרי קיים 'זה א-לי ואנוהו' במנורה זו, ומסתמא שילם עליה דמים נוספים בעבור מנורה של כסף, והראה בזה חביבות המצוה (א.ה. ע' סוכה מא: 'להודיעך כמה מצות חביבות עליך'), ובמיוחד כשראשי הקנים קטנים ורוצה להוסיף שמן שידלק ליותר זמן, וכגון בערב-שבת חנוכה, שפיר נחשב כמדליק בשל כסף. ואדרבה, עדיף כוסיות זכוכית שכך נראה השמון-זית שבו נעשה הנס, שזה יותר הידור. וכן עמא דבר. ועוד, שמאחר ומטרת הכוסיות הן שלא תשחיר המנורה במשך הזמן, שפיר הוי בכלל 'זה א-לי ואנוהו'. וכן פסק הגר"ב צ"מ מוצפי שליט"א בתחנה מציון (וי, יד), שו"ת שבת הקהתי (ח"ה, סי' קיד אות ב), שו"ת מאורות נתן (סי' מז), נטעי גביראל (חנוכה, נהג, עמ' קמ) וע"ש.

ועיין בצדה לדרך (כלל ד, פרק שני) לרבנו מנחם ב"ר זרח (תלמיד הרא"ש), וז"ל: "מצוה מן המובחר להדליק בשל זכוכית או בשל חרס מצופה אבר (=עופרת. ועי' תוס' ב"ב (פט): ודו"ק היטב), כדי שיוכל לנקותם ולא יראו מטופפין". ואפשר לברא בדבריו, שכונתו רק על כוסיות ההדלקה ולא על החנוכה עצמה, שהרי עיקר הניקוי הוא בדרך-כלל בכוסיות (ונק' א"ש דבריו עם החסד לברכה ועוד, שכתבו סדר עדיפות אחר בכלים הראויים להדלקה. ובשנת התש"פ הארכנו בדבריו).

לעילוי נשמת

דניאל הכהן בן דוד, אליהו בן חנה יונה, הרה"צ אליעזר בן מנונו זצוק"ל, יהודה בן יוסף ז"ל, שושנה פורן בת טאום, חנה יונה בת רומיה, פריב"ן נמכי בת עוסניגאן, שולמית חווה בת הר"ר רפאל ז"ל, שושנה רזט בת שלום.

ליזונו הגון
שריה בת אלה,
רבקה בת דבורה

לרפואת
איתמר שריה בן עדית,
ראובן בן שרה, נסים בן חורם, מונירה בת
פריב"ן נמכי, אביעד מאיר יהודה בן עדית,
בתושח"י

העלון מוקדש להצלחת ברו"ג ישי בן אילה,
רחמים בן מונירה, עידן וילך בני מריה,
משפ' מצור וכל התורמים והמסייעים
בהפצה. אליהו בן אילה